

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1976

BRNO 1978

Robert S n á š i l , Slovákcké muzeum Uherské Hradiště

Beim Schotterbaggern im toten Arm des Flusses Morava im Kataster Babice wurden im Jahre 1976 aus Flußsedimenten in einer Tiefe von ca. 7 m von Z. Škách und J. Valuch quartäre osteologische Bruchstücke /Mammut, Ren, u. ä. /, Bruchstücke vorgeschichtlicher, mittelalterlicher sowie rezenter Keramik geborgen. Die Gegenstände wurden an diese Stellen vor der Flussregulierung angeschwemmt.

Z Á C H R A N N Ý V Ý Z K U M V N O V É Š T Ě R K O V N Ě N . P . I N G S T A V U D O L N Í C H V Ě S T O N I C

/okr. Břeclav /

Zdeněk M ě ř í n s k ý , AÚ ČSAV Brno

Rozsáhlé odkryvy a přesuny zemin, vyvolané stavbou vodního díla Nové Mlýny, se staly podnětem k široce pojatému archeologickému průzkumu celé oblasti. Největší záchranná akce se rozběhla v nové štěrkovně n.p. Ingstav, která byla otevřena západně od Dolních Věstonic při nové silnici, jež spojuje obec Dolní Věstonice s Mušovem. Plánovaná plocha štěrkovny vytvoří po ukončení těžby nepravidelný čtyřúhelník o rozměrech 500 x 100-200 m. Štěrkovna se nachází na pravém břehu řeky Dyje, nedaleko pod jejím soutokem se Svratkou, v prostoru vyvýšeném asi 3 m nad okolní terén.

Výzkum zde byl započat v letním období roku 1976, kdy doc. dr. B. Klíma a dr. B. Klíma jr. spolu s technikem AÚ ČSAV J. Šlosarem zachránili a zdokumentovali řadu objektů v jihozápadním rohu štěrkovny i ve střední části, v prostoru u silnice. V této části štěrkovny byl pak v podzimních měsících roku proveden záchranovací výzkum větších rozměrů, který skončil prakticky až 31. prosince. Za mnohdy velmi svízelných podmínek se zde střídaly brigády z různých úseků a oddělení ústavu a studenti prehistorie FF UJEP v Brně. Větší komplexy, náležející určitým pravěkým a protohistorickým kulturám sledovali na místě specialisté na tato jednotlivá období. Zejména to platí o výzkumu památek z pozdního eneolitu a starší doby bronzové, které řídil dr. J. Ondráček.

Terasa na pravém břehu Dyje patří k místům, která byla pravěkým člověkem často vyhledávána. Dokládá to i přes sto archeologických objektů, zjištěných a prozkoumaných ve štěrkovně. Jedná se o hroby, pece, chaty, zásobní jámy a různé další sídlištní objekty, náležející různým pravěkým a protohistorickým kulturám. Vzhledem k tomu, že výzkum probíhal až do konce roku 1976 a bude pokračovat i v roce 1977, není archeologický materiál dosud ani předběžně vyhodnocen, a proto je možno pouze rámcově uvést zastoupení jednotlivých archeologických kultur. Nejstarší památky, jež náležejí kultuře s volutovou keramikou, zjistil doc. dr. B. Klíma těsně vedle severovýchodního rohu štěrkovny Ingstavu, v tzv. staré štěrkovně. Jednalo se o několik zlomků keramiky. Eneolit je na lokalitě zastoupen jedním objektem kultury s kanelovanou keramikou /obj. č. 17 / a hroby kultury se zvoncovitými poháry. Mezi nejzajímavější zjištění patří dva hroby této kultury, obklopené žlábků po kúlové ohradě či konstrukci /obj. č. 44, 45, 73, 79 / a další prosté hroby ve skrčené poloze /č. 74, 94 /. V superpozici nad hroby kultury se zvoncovitými poháry i v jejich okolí se nacházely hroby únětické kultury. Rýsovaly se většinou velmi špatně patrnými čtvercovými či oblélnými humusem vyplněnými zásypy po druhotném otevření hrobů - vyloupení. Proto se v nich kromě náramků z hrobu č. 62, záušnic z hrobu č. 41 a jehlic z hrobů č. 65 a 102 nenalezly bronzové předměty a hrobový inventář tvořila téměř výlučně keramika. Některé hrobové jámy dosahovaly hloubky přes 250 cm pod úroveň povrchu původního terénu a byly zavaleny obrovskými vápencovými balvany, snad rozvalenými kamenými hroby /č. 41, 95, 108 /.

Další pravěký vývoj dokumentuje na lokalitě kultura věteřovská. Sídlištní objekty této kultury se nacházely hlavně v jihozápadní části skrývané plochy štěrkovny. Mezi nejbohatší jámy patřil například obj. č. 28, z něhož pochází několik nádob a mnoho dalších fragmentů keramiky. V místě nynější štěrkovny existovalo sídliště i v mladší době bronzové, což dokumentují jámy kultury velatické. Velatická sídliště pod Pavlovskými vrchy tvořila přirozené zázemí hradišť této kultury na vrcholech Děvína, Kotle a Stolové hory.

Na lokalitě byly též nalezeny zajímavé doklady o osídlení z období římského. Byly to tři typické chaty, umístěné v pravidelných vzdálenostech na terase podél toku Dyje. Mělyce zahloubené popelovité výplně těchto sídlištních objektů obsahovaly charakteristickou keramiku, kosti, uhlíky a mazanice. Pokračování sídliště z doby římské bylo zjištěno i o několik stovek metrů dále proti proudu Dyje, na jejím pravém břehu, v místech soutoku se Svratkou. Římsko-barbarské osídlení na pravobřežní terase Dyje západně od Dolních Věstonic doplňuje naše znalosti o koncentraci germánských sídlišť, táhnoucích se podél Dyje až k Pasohlávkám a soustřeďujících se hlavně kolem římské stanice na mušovském "Burgstallu".

I slovanské obyvatelstvo zanechalo ve štěrkovně stopy po svém pobytu. Kromě pozůstatků chaty /obj. č. 39 / a jámy /obj. č. 80 /, ve které byl nalezen hrnec blučinského typu, byla dr. B. Klímou jr. prozkoumána další polozemnice ve staré štěrkovně. Tam byl podobný objekt zachycen v letech 1972 - 1973 /1 /. Celkem již známe z tohoto prostoru tři sídelní objekty a lze se domnívat, že ve středohradištním období zde stávala slovanská osada.

Výzkumy u Dolních Věstonic v roce 1976 upřesnily naše poznatky o osídlení tohoto mikroregionu, o celkové struktuře a vývoji pravěkého a raně historického osídlení a přinesly řadu dalších závažných nových zjištění o jednotlivých archeologických kulturách. Záchranná akce v nové štěrkovně n.p. Ingstav bude pokračovat v roce 1977.

P o z n á m k a :

1 Klíma B., jr., Slovanská polozemnice z Dolních Věstonic /okr. Břeclav /, PV 1973, Brno 1974, 69-70, tab. 74-75.

Rettungsgrabung in der neuen Schottergrube des VEB Ingstav bei Dolní Věstonice /Bez. Břeclav/. Die umfangreichen Abdeckungen und Erdmassenverlagerungen, die durch den Bau des Wasserwerkes Nové Mlýny hervorgerufen worden waren, führten zu einer breit aufgefassten archäologischen Grabung des gesamten Raumes. Die grösste Rettungsaktion entfaltete sich in der neu geöffneten Schottergrube des VEB Ingstav westlich von Dolní Věstonice bei der neuen Strasse, die die Gemeinde Dolní Věstonice mit Mušov verbindet. Die Schottergrube befindet sich am rechten Ufer des Flusses Dyje, unweit unter seinem Zusammenfluss mit der Svratka, im Raume, der ungefähr 3 m das umliegende Terrain überragt. Die Grabung wurde hier in der Sommerzeit des Jahres 1976 begonnen und dauerte bis zum 31. Dezember.

Die Terrasse am rechten Ufer der Dyje gehört zu jenen Stellen, die vom prähistorischen Menschen häufig aufgesucht wurden. Dies belegen auch über hundert archäologische Objekte die in der Schottergrube festgestellt und untersucht wurden. Es handelt sich um Gräber, Ofen, Hütten, Vorratsgruben und um weitere Siedlungsobjekte, die verschiedenen prähistorischen und protohistorischen Kulturen angehören. Man fand vereinzelte Bruchstücke der Volutenkeramik, ein Objekt der Kultur mit kannelierter Keramik, ein Gräberfeld der Glockenbecher- und der Úněticer Kultur. Ferner wurde eine Reihe von Siedlungsobjekten der Věteřover- und der Velaticer Kultur, drei Hütten aus dem kaiserzeitlichen Abschnitt und zwei Erdhütten untersucht, die in die mittlere Burgwallzeit datiert sind.

Die Grabungen bei Dolní Věstonice im Jahre 1976 präzisieren unsere Erkenntnisse über die Besiedlung dieser Mikroregion, über die Gesamtstruktur und Entwicklung der prähistorischen und der frühhistorischen Besiedlung und brachten eine Reihe schwerwiegender neuer Erkenntnisse von den einzelnen archäologischen Kulturen. Die Rettungsaktion in der neuen Schottergrube wird auch im Jahre 1977 fortsetzen.

OJEDINĚLÉ NÁLEZY Z KATASTRU VELKÝCH BÍLOVIC

/okr. Břeclav /

Zdeněk Měřínský, AÚ ČSAV Brno

/Obr. 45:1-3 /

Ve sbírce Vlastivědného kroužku při OB ve Velkých Bílovicích je uloženo několik zajímavých nádob, nalezených na katastru obce. Jedná se o náhodné nálezy, uskutečněné při různých zemních pracích, a je důležité alespoň zběžně je registrovat.

Při rekultivaci zemědělské půdy a rušení vinohradů v trati "Zimarky" severně od Velkých Bílovic v roce 1975 byly nalezeny dvě nádoby. Jedna z nich je pohárek kultury s moravskou malovanou keramikou /obr. 45:2 /. Jeho dochovaná výška činí 9,2 cm, dno chybí. Průměr okraje nádoby je 8 cm, v místech maximální výdutě, která má průměr 9 cm, je umístěna výzdoba pravidelně rozvržených čtyř bradavkovitých výčnělků. Povrch pohárku je hlazený a má žlutohnědou barvu, lom je černošedý. Materiál je tvrdě vypálen a tvoří jej hlína ostřená jemným plaveným pískem. Ve stejné trati byl nalezen i menší nálevkovitý pohár /obr. 45:1 / vysoký 10 cm. Má průměr okraje 10 cm, maximální průměr výdutě se pohybuje kolem 9 cm a dno měří v průměru 5 cm. Povrch v ruce vyrobené nádoby je hlazen a nestejně vypálen do různých odstínů hnědé, v jednom místě až černé barvy. Lom je černý, materiál tvoří hlína ostřená jemnějším pískem.

Výšinné sídliště kultury s moravskou malovanou keramikou bylo v trati "Zimarky" známo již z předchozích výzkumů. V roce 1969 zde Regionální muzeum Mikulov pod vedením J. Ungera provedlo menší sondážní výzkum. V sondě o rozměrech 140 x 90 cm bylo nalezeno množství keramiky a kostí, z nichž se podařilo rekonstruovat lžiči, kruhové závaží a dvě nádoby /1 /. Podle blíže malby na střepech /2 / i tvaru popisovaného pohárku náleželo osídlení mladší fázi kultury s moravskou malovanou

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1976.

- Vydává : Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor : Akademik Josef Poulík
Redaktoři : Dr. A. Medunová, dr. J. Meduna, dr. J. Říhovský
Překlady : Dr. R. Tichý, E. Tichá
Kresby : doc. dr. B. Klíma, A. Životská
Na titulním listě : Bronzová přezka ze slovanského sídliště v Mutěnicích
Tisk : Moravské tiskařské závody, n.p. Olomouc, závod Gottwaldov, provoz 34 -
Kyjov
Evidenční číslo : ÚVTEI-73332
Vydáno jako rukopis - 450 kusů - neprodejné